

Jakob Benedičič, p. d. Jakopč – rezbar in podobar iz Martinj Vrha (1874–1944)

Anton Sedej

Družinska fotografija Škrobove družine – Benedičič. Spredaj od leve: hči Marija, mati Neža, v naročju sin Štefan, oče Anton in sin Janez. Zadaj od leve: hči Tončka, stric Jakob (Jakopč) in sin Tone. (Tončka in Tone sta dvojčka.)

Kip Sv. Jožefa (lipov les) v družinski kapelici pri Demšarju v Martinj Vrhu, ki ga je po naročilu gospodarja Antona Demšarja izdelal Jakopč. Foto: Anton Sedej

Kip Srce Jezusovo (lipov les), avtor Jakopč. Iz zbirke Marije in Albina Šavli. Foto: Anton Sedej

Poslanstvo in vsebinski program Zbornika Selške doline Železne niti nas obvezujeta, da z zapisi in prispevki odkrivamo in raziskujemo zgodovino, dogodke, tradicijo, kraje ter ljudi, ki so na kakršen koli način doprinesli k promociji svojega okolja. Toda, bili so časi in okoliščine, ki pa posamezniku, domačemu mojstru ali umetniku, niso bili naklonjeni, da bi jih javnost bolje prepoznala. Kljub ustvarjeni bogati zapuščini se jih po njihovi smrti spominjajo le najožji sorodniki, sosede in znanci, ki hranijo njihova dela. Eden od njih je bil tudi odličen podobar ter mojster rezbarstva Jakob Benedičič, p. d. Bitncov iz Martinj Vrha. Med domačini se mu je prijel vzdevek Jakopč. Prve zaznamke o tem umetniku sem zapisal v svoji osebni notesni arhiv že v obdobju po letu 1980. O njem mi je veliko pripovedoval njegov sosed Lojze Trdina (1912–2000), p. d. Mohorč, prav tako vaščan Martinj Vrha. Lojzetu, ki je tudi imel sorodne talente in veselje do rezbarskega noža, je Jakopč dal marsikakšen strokovni nasvet za delo z

rezbarskim orodjem, kar je Lojze s pridom uporabil pri svojem ustvarjanju.

Jakob Benedičič se je rodil 7. aprila 1874 v kmečki družini Bitncevih. Obiskoval je vaško osnovno šolo v Martinj Vrhu. Domačini vedo povedati, da je bila učilnica takrat v hiši, kjer se je po domače reklo pri Benceljnu. Že v otroških letih je Jakob rad izrezoval male figurice. Veselje do tega dela se je kasneje stopnjevalo tudi v njegovih fantovskih letih. Kakšne posebne volje za delo doma na kmetiji Jakob ni pokazal, zato so se starši odločili, da bi bilo zanj najbolje, če ga napotijo v učenje podobarskega poklica, ki je bil v tistih časih zelo cenjen. Mladi, talentirani kmečki fant izpod Koprivnika je odšel kot vajenec dopolnjevati svoj talent in strokovno znanje v delavnico Štefana Šubica v Poljane nad Škofjo Loko.

Selška in Poljanska dolina sta bili v tistih časih dobro znani po številnih samoukih, ki so ustvarjali zanimive podobe ter s preprostimi domačimi orodji oblikovali les v izjemno lepo izdelane kipe. Tradicija

Vstajenje. Foto: Anton Sedej

Vstajenje (detajl glave s trnjevo krono).
Foto: Anton Sedej

tega dela se je širila iz Poljanske doline tudi k nam na Selško. Pri znanih slikarjih in podobarjih Šubicih v Poljanah je marsikateri navdušenec, ki je imel le kaj talenta, dobil znanje za samostojno podobarsko pot. Šubičeva delavnica je bila znana daleč naokoli, saj so se v njej izučili stroke znani slovenski podobarji, kiparji in rezbarji. Med njimi so bili tudi Josip Grošelj, kipar, in Marko Peternel, podobar, oba iz Selc, Anton Klemenčič, p. d. Plnadar, podobar iz Železnikov, in Janez Pintar, podobar iz Sorice.

Ko je bil Jakob Benedičič vajenec pri Šubicih v Poljanah, je bilo pri njem v uku kar dvanajst vajencev, toda le dva sta bila prava talenta. Eden od nadarjenih je bil Jakob, ki je uspešno zaključil vajeniško dobo v Poljanah. Kasneje je še nekaj časa ustvarjal v Šubičevi delavnici, zatem pa kratko obdobje doma v Martinj Vrh. Želja po zaslužku in uspehu ga je vodila v Zagreb, kjer je preživel skoraj trideset let. Velika škoda je, da ni mogoče dobiti informacij o njegovem opusu na Hrvaškem. V tujini se Jakobu želje in sa-

nje niso uresničile. Njegova življenjska usoda mu na tujem ni naklonila posebne sreče, tako da je kljub strokovnosti postal obubožan in razočaran ter si je iz dneva v dan bolj želel vrnitve v domači kraj.

Stricu Jakobu je prisluhnil Tone Benedičič, gospodar na Škrobovi kmetiji v Martinj Vrh, ki mu je materialno omogočil vrnitev k družini. Po vrnitvi iz Zagreba okrog leta 1928 je Jakob ustvaril doma pri Škrobovih v Martinj Vrh bogat opus rezbarskih eksponatov, ki jih spoštljivo hranijo njegovi sorodniki. Zadovoljen, da je spet doma, se je Jakob vneto lotil dela ter ustvaril številne dragocene kipe. Največ je naredil svetnikov in likov nabožne vsebine. Bogato zbirko le-teh hrani današnji gospodar pri Škrobovih – Pavle Benedičič. Značilno je, da je Jakob skoraj za vsako hiši v vasi in okolici izdelal kakšen kip (križ z razpelom, svetnika ipd.). Veliko je obnavljal kipe iz cerkva in kapelic. Njegove spretne roke so obnovile stranski oltar cerkve Marije Vnebovzete na Malenskem Vrh. Obnovo oltarja je opravil doma pri Škro-

Stara Škrobova domačija v Martinj Vrhu, kjer je Jakopč živel in ustvarjal svoja zadnja leta. Foto: Anton Sedej

bovih v Martinj Vrhu. Ko je bilo delo zaključeno, pa so lepo restavrirani oltar naložili na lojtrski voz, ga dobro utrdili in s konjsko vprego preko hribov prepeljali nazaj na Malenski Vrh. Vsega tega se še danes dobro spominja Tone Benedičič, najstarejši iz družine Škrobvih. Starejši domačini se spominjajo tudi hudomušnega izreka, ki ga je mojster Jakopč večkrat izgovoril: "Živga svetnika je lohk nardit, le-senga pa težko!"

O domačinu Jakopču sem povprašal še enega starejših vaščanov Martinj Vrha, soseda Jožeta Štalca (1923), p. d. Mšičevega očeta, ki mi je o njem povedal: "Ja, dobro se ga še spominjam, kako je z veliko vnemo iz lipovega lesa izdeloval razne kipe – svetnike različnih velikosti, potem lepe okvirje in križe. Videval sem ga pogosto, ko smo tam mimo hodili v šolo. V spominu imam, kako je obnavljal svetnike v naši stari župnijski cerkvi pri Sv. Lenartu pred drugo svetovno vojno. Jakopč je bil takrat že bolj bolehen in je težko hodil, zato ga je gospodar Škrobov Tone večkrat peljal s konjsko vprego na lojtrnem vozu po opravih. Tudi lipov les za izdelavo kipov mu je preskrbel on. Za strica

Jakopča so lepo skrbeli pri Škrobvih. Bil je pravi mojster rezbarstva, vse, česar se je lotil, je delal počasi, toda vsi njegovi izdelki so bili res dobro narejeni. Vaščani smo bili ponosni nanj."

Ob izteku druge svetovne vojne je Jakopča prizadela bolezen, kar je prekinilo njegovo ustvarjalnost. Umrl je 26. januarja 1944. Počiva v družinskem grobu družine Benedičič – Škrobvih, na pokopališču pri Sv. Lenartu (v Selški dolini).

Raziskovanje življenja in dela Jakoba Benedičiča – Jakopča je bilo težavno, ker ni bilo mogoče pridobiti več podatkov. Ljudje, ki so ga bolje poznali, so v večini že pokojni.

P. S.: Vse, ki bi o pokojnem umetniku rezbarju Jakobu Benedičiču ter njegovih delih še kar koli vedeli, prosim, naj obvestijo uredniški odbor zbornika Železne niti pri Muzejskem društvu Železniki, da bi v prihodnji izdaji zbornika objavili dodatek k temu prispevku.

Natančno izrezljan okvir Sv. Neže s kotno polico.
Delo Jakopča, hrani Škrobova družina.
Foto: Anton Sedej

Bogato izrezljan okvir slike Srca Jezusovega, ki ga spoštljivo hranijo za spomin na domačega vaškega mojstra Jakopča pri Mšičevih v Martinj Vrhu.
Foto: Anton Sedej

Kipec Sv. Jožefa iz lipovine, delo Jakopča.
V zbirki Škrobovih. Foto: Anton Sedej

Palček iz lipovine, ki ga je izdelal Jakopč okrog leta 1900 po naročilu Karla Dolenca. Iz zbirke Joža Dolenca, Jesenovec. Foto: Anton Sedej

Cerkev Marije Vnebovzete na Malenskem Vrhu, kjer je Jakopč obnavljal oltarje. Foto: Anton Sedej

Stranski oltar Sv. Ane v cerkvi na Malenskem Vrhu, ki ga je obnavljal Jakopč. Foto: Anton Sedej

Družinske Jaslice pri Škrobvih v Martinj Vrhu, delo Jakopča. Foto: Anton Sedej

Marija z Jezusom in angeli, lipov les, avtor Jakopč. V zbirki Škrobove domačije. Foto: Anton Sedej

Detajl rezljane vzorca kotne police. Lipovina, delo Jakopča. Foto: Anton Sedej

Božji grob (nedokončano delo Jakopča), spodnji del. Hranijo Škrobovi.

Foto: Anton Sedej

Bogato izrezljana spominska šatulja z datumom 28. 1. 1929, delo Jakopča, namenjena kot darilo Škrobovemu gospodarju Antonu in njegovi ženi Neži ob njuni poroki. Iz zbirke Marije in Albina Šavli. Foto: Anton Sedej

Pokrov šatulje za šivalni pribor (detajl), avtor Jakopč. Zbirka Škrobove družine. Foto: Anton Sedej

Kip Sv. Florjana na kozolcu Škrobovih v Martinj Vrhu, delo Jakopča. Foto: Anton Sedej

Informatorji:

- Anton Benedičič, Jesenovec 4, Železniki.
- Janez Benedičič, Martinj Vrh 24.
- Pavle Benedičič, Martinj Vrh 9.
- Marija in Albin Šavli, Selca 11.
- Jože Štalec, Martinj Vrh 7.
- Martina Žagar, Matični urad UE Škofja Loka.
- Anton Vindišar, župnik župnije Sv. Lenart.
- Jože Steržaj, župnik, Poljane nad Šk. Loko.
- Blažka Gantar, Malenski Vrh 8, Poljane nad Šk. Loko.

Viri in literatura:

- Ivan Sedej, *Loški razgledi VIII*, 1961.

Iz arhiva

Muzejskega društva Železniki

Gorenji konec s plavžem.
Viden je še lesen bjar
mimo plavža, stoji še žaga,
levo zadaj zaraščajoče
senožeti.